

Chuyện Tàu việc Ta

Phan Văn Song

Chuyện Tàu:

Trung Quốc ngày nay là quốc gia phát triển đứng số 2 thế giới về mặt kinh tế. Trung Quốc cũng đang trên đà bành trướng để phát triển. Phát triển từ một quốc gia chậm tiến lên đến một quốc gia phát triển đứng hàng số 2 thế giới, vượt qua mặt Nhật Bản, dân chúng Trung Quốc phải chấp nhận bao nhiêu hy sinh, một đại đa số dân chúng phải bị hy sinh, chánh quyền Trung Quốc sẵn sàng nô lệ hóa dân chúng mình, phải biến cả nước biến thành những xưởng lắp ráp rẽ tiền của thế giới để kiếm bạc cất... Sự bất mãn của những người công nhơn nô lệ, nạn nhơn của những sự bất công, của một chế độ phi nhơn quyền, phi công lý sẽ là ngòi nổ tương lai cho một cuộc cách mạng dân chủ ở Trung Quốc. Vì vậy, vì sự tồn tại của chế độ, vì vấn đề sanh tồn của nhơn dân Trung Quốc, Trung Quốc phải đi tìm không gian sanh tồn, Trung Quốc phải bành trướng tìm đất sống để nuôi dân mình, để tìm nguồn nguyên nhiên liệu để bảo đảm đời sống sanh mạng nhơn dân Tàu.

Việc Ta :

Muốn biết viễn ảnh của Việt Nam và tương lai của người dân Việt Nam, chúng tôi từ nay cố gắng đi tìm xem cái “mẫu hàng Tàu”, cái modèle anh chàng Tàu nó đề nghị với nhơn dân Tàu ruột thịt của Tàu ra sao ? để suy nghĩ và so sánh xem. Vì một nước nhược tiểu như Việt Nam đã nếm mùi cay đắng của thuộc địa Tây, đế quốc Mỹ, và cả cái độc lập kiểu Công sản Việt Nam, xem ngày nay, con thuyền phát triển Việt Nam nên lái theo modèle nào ?

Vì ngày nay, nhơn dân Việt Nam, sống trong cái bầu không khí xã hội chủ nghĩa một cổ hai tròng, hai sức sức ép : một mặt ngoài của anh láng giềng Trung Cộng với chánh sách “bàn tay sắt trong cái bao tay nhung” nửa bắt nạt hù dọa ăn hiếp, nửa ca bài con cá hữu nghị, vừa đắt tiền vừa dài lê thê đến mười sáu chữ bằng vàng ròng 24 carats ; còn mặt trong thì của chế độ đang nắn tạo một con người Việt Nam mới, mà nói theo nhận xét của một bài viết gần đây của một tác giả ở Úc thì chỉ phát triển được chữ «Con» trong «Con Người còn chữ «Người» thì đi thụt lùi.

*

Những người bị hy sinh của kỹ thuật.

Phan Văn Song

Đất quý hay đất hiếm

Tên chung để gọi 17 loại khoáng sản cần thiết để sản xuất những điện thoại di động hay những màn ảnh đẹp của TV hay laptop ... Những «đất hiếm» ấy được khai thác ở một vùng xa xôi của xứ Tàu trong một tình trạng khôn nạn của thời khai thác mỏ than của cuối thế kỷ 19, được kể trong tác phẩm Germinal của đại văn hào và nhà báo Pháp Emile Zola (1840-1902), trong tình trạng một địa ngục trần gian của thế kỷ 19 để phục vụ nền kỹ thuật mũi nhọn tiên tiến của thế kỷ 21.

Dysporium, terbium, cérium ... tất cả là 17 khoáng sản thuộc nhóm lanthanides, người bình dân gọi là “đất hiếm”, là một nhóm khoáng sản với những yếu tố đặc biệt hóa học và đặc biệt điện tử làm nguyên liệu cần thiết cho các ngành khoa học kỹ thuật mũi nhọn và kỹ thuật xanh. Cũng như than đá vào thế kỷ thứ 19 và dầu hỏa vào thế kỷ 20, những khoáng sản với những tên xa lạ này sẽ là con tim của cuộc cách mạng kỹ thuật ngày nay và tương lai.

Không có đất hiếm, chẳng có iPad, chẳng có màn ảnh TV đẹp, chẳng có xe hybride mà cũng chẳng có bóng đèn điện tiết kiệm.... Không có đất hiếm cũng chẳng có radars dẫn dắt máy bay, dẫn dắt máy bay không người lái, cũng chẳng có vũ khí phòng không, tên lửa phóng từ xa...

Cũng có những khoáng sản chẳng hiếm hoi gì, vì đã có mặt trên địa cầu nhiều hơn chất iode, hay bạc, hay vàng. Nhưng cái khó khăn là phải “đãi” “thanh lọc” cả ngàn tấn đá để chỉ xuất được vài kilô. Trong 20 năm nay, với giá nhơn công rẻ, với những phương pháp phá hoại môi trường, Trung Quốc đã chiếm 95 % sản xuất thế giới. Một thị trường càng ngày càng quan trọng và vô cùng chiến lược, ngày nay đã với 130.000 tấn, và ngày mai còn có thể tăng trưởng mạnh với hướng phát triển của thế giới về kỹ nghệ xanh và công nghiệp sạch .

Trong một phong cảnh một cuốn phim hãi hùng, nằm giữa một vùng đồng cỏ trơ trọc của Nội-Mông, một cái hồ sâu đường kính trải dài trên 3 cây số, như một miệng núi lửa, như bị đào sâu bởi một viên thiên thạch khổng lồ, trong đám bụi dày và tuyết phủ mù mịt, từng đoàn xe cào, xe xới, đào bới làm việc không kể ngày đêm, dưới những ánh đèn vàng vọt ma trơi.

Đây, Bayan Obo, khu mỏ khai thác “đất hiếm” khổng lồ, đệ nhất thế giới, năm qua đã sản xuất được 50.000 tấn (chiếm 95% tổng sản lượng thế giới). Đây là vùng đất chiến lược, ngày đêm được canh gác cẩn mật, cấm tất cả cuộc viếng thăm, cấm tất cả các ngoại nhơn, và được mệnh danh bằng tiếng Mông cổ “Hòn núi quý”.

Một bảng lớn “Chào mừng quý khách đến mẫu quốc của đất hiếm” được đặt ngay trên cửa cổng của thành phố Bayan Obo, thành phố của dân “hầm mỏ” gồm 30.000 trên dân số. Trong một cái quán tồi tàn, độ trên mười tay thợ mỏ đang nghỉ mệt, om sòm “sưởi ấm” bằng rượu đế và cùng hãnh diện ca tụng câu nói viễn tượng của Dang Xiaoping : “ Trung Đông có dầu mỏ, Trung Quốc có đất hiếm !” với chúng tôi, những du khách ngoại quốc “đang du lịch» Nội Mông và “tham quan” xứ sở “đất hiếm” .

Đất hiếm! nguồn hãnh diện của tất cả một quốc gia, niềm hãnh diện của tất cả một vùng, đất hiếm hiện nay đang nuôi sống cả thành phố, nhưng chả ai biết đất hiếm để sản xuất cái gì và bán đi về đâu. Tại quán ăn, một anh tự giới thiệu là tài xế các xe cào, xe ủi quả quyết rằng “đất hiếm” này được bán cho Mỹ để Mỹ chế tạo “những vũ khí nguyên tử mật”. Và anh bạn cùng bàn, một tay thợ mỏ “ nhà nghề” tiếp lời : “Quý vị phải biết là cả thế giới đều phải ngưỡng mộ người Hoa chúng tôi, kể cả người Nhật! quý ngán không! “.

Thật sự, khi đi sâu vào câu chuyện, sau những “bài ca con cá sống vì nước” buổi ban đầu, khi bầu rượu đế vơi đi nhiều thì những bầu tâm sự cũng bắt đầu du di đi về

những vấn đề cuộc sống hàng ngày. Dĩ nhiên, đồng lương có cao đấy 300 nguyên-tê (độ 330 euros hay xêm xêm 490 US dollars/tháng) – nhưng với một tình trạng lao động khó khăn, nếu không nói là tòi tề và với trên 12 giờ làm việc mỗi ngày thật vất vả. Và thêm vào đó, vật giá, đời sống hàng ngày lại tăng vọt, đắt đỏ thêm ... cho nên “Đất hiếm, đất quý, gì đó chúng tôi nghèo vẫn nghèo” một anh thợ máy tiếp lời kết luận.

Trên con đường chánh của thành phố Bayan Obo, những căn nhà xiêu vẹo màu xanh san sát tựa vào nhau tạo một phong cảnh nghèo nàn. Được mời bước vào nhà, ta lọt ngay vào một khung gian hoàn toàn xa hẳn thế giới kỹ thuật xanh và mũi nhọn tân tiến do đất hiếm phục vụ. Cũng một hình ảnh chung chung, giống nhau, khi vào thăm viếng các gia đình : Cũng một chiếc ghế cũ kỹ, cũng một lò sưởi dùng gỗ nghi ngút khói đầy nhà và cũng một đồng vỏ chai rượu đế không : “ Uống nước ở đây chỉ có thể từ chết tới bị thương : răng sẽ rụng hết và tóc sẽ bạc đầu khi mới 30 tuổi”, một anh thợ mỏ vừa hưu trí - vì cẩn thận và lo lắng cho sức khỏe nên chỉ biết uống rượu thay cho nước - thốt lời cất nghĩa. Dân ở đây, uống rượu đến ngất xỉu, uống rượu đến hôn mê và ... cũng dễ giải sầu. Thật là một khung trời của thế giới Germinal, của thế kỷ hầm mỏ than đá, đúng hơn là khung trời của nền phát triển tiên tiến khoa học mũi nhọn của thế kỷ 21 !

Đất hiếm, một “vũ khí chánh trị” quan trọng

Đi thêm độ 100 cây số nữa, chúng ta đến thăm thành phố Baotou, vì đây chính là nơi quy tụ tất cả những chế biến từ đất hiếm biến thành khoáng sản nguyên liệu, nên chúng ta sẽ thấy rõ cơn sốt kỹ nghệ đất hiếm. Từ sáng sớm tinh sương, từng đoàn xe hơi, từng đoàn xe đạp đã lũ lượt nối đuôi nhau chạy ra ngoại biên thành phố nơi có nhiều xưởng hăng. Trong những chiếc xe chuyên chở công nhơn của Hãng Baotou Steel Rare Earth High-Tech, hăng sản xuất khoáng sản số một, lớn nhất thế giới và của Trung Quốc, các công nhơn giữ bộ mặt nghiêm nghị và miệng nín thính. Vì từ hơn vài tháng nay, tất cả nhơn viên đều nhận được lệnh phải bảo mật, không được nói chuyện việc làm với những người ngoài hăng. Ai sai sẽ bị đuổi ngay. Những câu hỏi về đất hiếm biến thành Bí mật Quốc gia, ngay từ hôm tháng bảy khi Nhà nước Trung Quốc đưa tin giảm 40% xuất cảng đất hiếm

Quyết định này, một thời đã làm rúng động thị trường chứng khoán ngành kỹ nghệ nặng của Âu Mỹ được Beijing biện minh rằng là để bảo vệ tài nguyên và thiên nhiên. Thực sự “đất hiếm” ngày nay là một vũ khí chánh trị lợi hại mà Nhựt bản là nạn nhơn trong việc tranh chấp về lãnh thổ và lãnh hải giữa hai quốc gia vào tháng chín vừa qua (Tàu khóa sổ không bán đất hiếm cho Nhựt nữa).

Theo John Seaman, nhà nghiên cứu của Viện nghiên cứu ngành ngoại giao quốc tế Pháp (Institut français des relations internationales – IFRI) hạn chế xuất cảng đất hiếm là một chánh sách để Trung Quốc chiếm thế “thượng phong về mặt kiểm soát kinh tế thị trường công nghệ mũi nhọn và kỹ nghệ xanh» và cũng để lôi kéo các kỹ thuật và các đầu tư âu mỹ vào nội địa mình. Đối với các quốc gia nhập cảng, các giải đáp chống trả vẫn có sẵn, nhưng nay phải thực tiễn áp dụng, trước mắt là vấn đề phát triển

thêm chính sách tái tạo (recycle) tuy nay đã đang trên đà phát triển nhưng phải xúc tiến và mở mang thêm, hai là phải xúc tiến việc tìm kiếm, thăm dò và cho khai thác ngay những khu mỏ mới hoặc ở Úc châu hoặc ngay trên lục địa Huê kỳ, nhưng cũng phải chần chờ một thời gian, vì những thủ tục hành chính cầu kỳ, cẩn thận mọi trường, năm phe bảy phái ... Vì vậy, trong lúc này đành phải chấp nhận chính sách Trung Quốc, đang độc quyền kiểm soát toàn bộ thị trường béo bở này bằng cách đóng cửa các hãng xưởng sản xuất nhỏ và giao độc quyền cho Baotou Steel Rare Earth High-Tech hưởng lợi.

Và trên con đường dẫn từ Baotou đến Bayan Obo, cả chục hãng xưởng nhỏ đang nằm rí rít trong cơn gió tuyết và đang chờ đợi xem một ai đến mua lại không ? các chủ nhơn (tư nhơn) vẫn tin tưởng rằng chính sách hạn chế sản xuất này vẫn chỉ là tạm thời thôi ! Một vài xưởng vẫn (gan dạ) tiếp tục sản xuất “lậu”, có lẽ là do sự che chở bởi các quan chức tham nhũng ? Cách Bayan Obo, về phía Nam, ở giữa những kho xưởng bị đóng cửa, một luồng khói trắng bay lên chứng tỏ có một xưởng đang hoạt động. Bước vào một cái sân rộng bị chặn ngang bởi một cái bảng đề “Cấm Vào”, gặp ngay một toán người, trên vai nặng trĩu những bao tải đất hiếm, đang sắp hàng đi vào một căn nhà to rộng. Đi theo họ vào trong, không khí bỗng nóng bừng, ngột ngạt, hơi nóng như một địa ngục, hơi nóng hừng hực, với một khói mịt mù, với một mùi cay xé mắt, khó thở. Từng nhóm thợ đang quay quần cạnh các lò nấu á-xít sôi sùng sục, không một mặt nạ che mặt, che miệng, hay tấm khăn che chở thân thể. Một anh thợ lớn tuổi nhún vai trả lời : “ Làm là làm vậy, chứ tôi chả biết cái gì ở trong”. Khi trở ra cửa, có lẽ có người báo rằng có mặt người ngoại quốc, bốn anh công an mặc thường phục đến “hỏi giấy” chúng tôi : “ Cút nhanh và hãy xóa bỏ hết tất cả phim ảnh !” .

“Trung Quốc là một quốc gia rộng lớn, không thiếu những thẩm quyền địa phương tham nhũng che chở cho những hãng xưởng lậu. Chúng tôi cần rất nhiều thời gian để tổ chức lại và để có một ngành hành chính (hay công an ?) hữu hiệu.” Giáo sư Li LeMin, giám đốc Viện nghiên cứu Trung Quốc đất hiếm, than thở và cho rằng năm 2010 có thể có trên 20.000 tấn đất quý đã thất thoát ra thị trường “chợ đen”. Để chặn nạn dân ăn cắp làm lậu, một cái hồ sâu bao bọc hiện trường hầm mỏ Bayan Obo. Thế nhưng vẫn lát đất đây đó vài hầm mỏ “lậu” !. Cách vài cây số cổng chánh của hầm mỏ, (canh giữ 24 giờ trên 24), chúng tôi gặp một mỏ nhỏ làm lậu, (một mỏ nhỏ lậu trong hầm mỏ to của nhà nước), nằm kín trong một khu vực cao, trong núi tuyết. Ông gát-dan già nói nhỏ cho chúng tôi biết ở đây có độ 40 anh thợ đang khai thác, có lẽ do sự bảo trợ của những nhơn viên của hầm mỏ ?

Từ hôm tháng sáu, nhà cầm quyền Trung Quốc đang bằng mọi giá tăng cường chống “buôn lậu đất hiếm”. Kết quả, thêm một thị trường mới, thị trường “rác của đất hiếm”, nay tác đất hiếm cũng có giá ! 150 nguyên tệ (16,50 euros – 25 US dollars) một tấn theo giá chợ đen. Tuy nhà chức trách Bayan Obo tuyên bố rằng từ nay không còn tệ nạn mua bán lậu đất hiếm nữa. Thế nhưng, nếu ta thử giả dạng là một con buôn, vẫn có người sẵn sàng đề nghị. 300 nguyên tệ trung bình cho một tấn, tùy theo số lượng, và chỉ chờ độ 48 tiếng đồng hồ - thời gian để đem từ những hầm mỏ, lậu hay của nhà

nước ? đến nơi nhận hàng, chuyên chở và giấy tờ thủ tục đầy đủ giấy phép, cơ quan an ninh, biểu không. Thật là một tổ chức kinh doanh thuần nhuỷn ! nhiều đại gia trong vùng đã làm giàu nhờ những dịch vụ này !

Nhưng thật sự mà nói, đối với dân chúng vùng Nội Mông này, con số đồ xô tìm đất hiếm thật là một đại hoạ.

Gương mặt của ông Zhang lúc nào cũng có nụ cười, nhưng đôi mắt của ông vẫn không dấu được nỗi đau buồn. Một mùi ác-xít phảng phất trong làn gió thổi quanh căn nhà nhỏ xíu ở Xinguang, nằm trọn trong một khu vực bị chiếm bởi trên 30 xưởng nhỏ mọc như nấm từ mười năm qua. Chung quanh làng (Xinguang) này, nằm cách Baotou độ mươi cây số, có vài chục ống nhựa cứng to đưa một chất lỏng còn nghi ngút khói, đổ vào một cái hồ nhơn tạo được bao bọc bởi những mô đất đen xì . Cạnh đó là một đồng rác khổng lồ, chứa đựng hàng triệu chất thải, có thể có cả trăm ngàn tấn thorium đầy hơi độc và có hàm lượng phóng xạ nguyên tử cao. “Sống ở đây chỉ có giảm thọ, dân làng chúng tôi đang tự tử đấy !” ông Zhang nói khẻ với chúng tôi, ông đang mang một chứng bệnh khó thở do suyễn và ông bị nhức đầu kinh niên. Bỏ đi ??? nhưng đi đâu ? Chắc chắn là không thể dọn nhà vào những chung cư bao bọc bởi những nhà máy đầy khói mù mà các quan chức quyền hành địa phương cất để đưa những gia đình đi từ những vùng giải tỏa để dựng nhà máy đến những vùng nằm cạnh nhà máy. Với giá bán 2.000 nguyên tệ (220 euros – 330 US dollars) một thước vuông, những căn nhà ấy, hiện nay, sau 3 năm hoàn thành vẫn chưa có người mua, vì giá bán ngoài tầm tay của các người cựu nông dân nghèo nàn, hiện nay thường vô gia cư và sống vất vưởng ăn xin độ nhựt.

Vì ở đây chẳng còn nông dân, chẳng ai làm vườn, chẳng còn ai làm rẫy, trông trọt, nói tóm lại làm nghề nông cả. “Trông ra được cây trái gì ?” ông Zhang là một cựu nhà nông nay kiếm sống bằng nghề sửa xe đạp, thu hoạch lai rai vài trăm nguyên tệ một tháng ! Từ mười năm nay, ông Zhang và tất cả nông dân làng Xinguang đang chờ đợi kết quả lời hứa bồi thường của Văn phòng bảo quản môi trường. Mười năm nay, các “hồ sơ bồi thường” được chuyển đi từ ủy ban nhơn dân này đến ủy ban nhơn dân nọ, từ thẩm quyền địa phương đến thẩm quyền nhà nước, hiện nay không ai biết hồ sơ ấy hiện ở đâu ?

Tin vào ai? Ai nói láo? Ai nói ngay? Nhưng cái chắc chắn rằng, với sức ép bảo vệ môi trường, thế giới âu mỹ, thế giới phương tây cần phải thay đổi nguồn nguyên nhiên liệu (sạch sẽ hơn , xanh mát hơn, bảo vệ chất xanh, bảo vệ môi sanh, môi trường thiên nhiên) ! Nhu cầu thay đổi nguyên liệu, khai thác khoáng sản cần thiết cho nền kỹ nghệ tương đã có từ 20 năm nay và đã phá hoại tàn khốc môi trường và con người cùng xã hội của Nội Mông.

Đau lòng và chua chát ta thử đặt một câu hỏi : “” Ngày nay vì nhơn danh cái sạch của môi trường phương tây tiên tiến, chúng ta có quyền chám nhận sự tàn phá cả một môi trường phương Đông không ? Sức khỏe người dân phương Tây có quý hơn, có cần thiết hơn đối sức khỏe của người dân phương Đông?

Để kết luận :

Việt Nam chúng ta cũng sẽ có đất hiếm, chưa kiếm ra đó thôi ! Bài học Bô-Xít đang sờ sờ còn đó, ... bài học bãi rác Đa Phước đang rành rành trước mắt Ngày nay chưa nghe ai giải quyết. Đắc Nông có thể biến thành Baotou, Dalat có thể là Xinguang ! Việt Nam sẽ là Nội Mông.

Cơ khát khoáng sản mới của thế giới đã và sẽ dựng bao nhiêu gia đình đại gia mới, bao nhiêu tài phiệt mới, sẽ có rất nhiều quốc gia mới chủ non khoáng sản, chủ non dầu mỏ, chủ non đất hiếm, đất quý. Các đại công ty chuyên nghiệp từ Exxon, Total, đến BP đến Caterpillar đều có những văn phòng chuyên nghiệp khai thác các mỏ khoáng sản, dầu hỏa, đất hiếm ... sẽ có những tỷ phú mới giàu trên khoáng sản, giàu trên nguyên liệu,... Nhưng ..

Nhưng còn người dân địa phương ? Nhưng còn môi trường địa phương ? Mảnh ruộng, mảnh vườn ? con rạch sau hè?

Một lần nữa chúng ta phải tha thiết đặt vấn đề Đạo đức trên của vấn đề Phát triển. Cái mẫu kinh tế chánh trị của Trung Quốc đã và đang đưa đến để áp đặt vào Việt Nam chúng ta, non dân Việt Nam phải nhứt định từ chối. Chúng ta không kỳ thị thù ghét người Hoa. Chúng ta chỉ không chấp nhận cái con đường Vô Đạo đức, Bất Công và Phi Nhơn Quyền của chế độ Cộng sản mà hai đảng Cộng sản Trung Quốc và Cộng sản Việt Nam đã và đang tiếp tục dận dắt non dân Việt Nam.

Phỏng theo điều tra của Manon Quérouil-Bruneek (Le Figaro ngày 05/11/2011)

Tháng 11/2011

Phan Văn Song